

ЕЛЕКТРОННІ ПОСІБНИКИ З ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЕТЕРИНАРІВ

О.Ю. Балаласєва, старший викладач

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Розглянуто проблему навчання латинській мові як невід'ємний складовий формувати термінологічної компетентності студентів-ветеринарів. Проаналізовано дидактичний потенціал електронних посібників у процесі навчання латинської термінології. Представлено перший в Україні електронний "Латинсько-український словник ветеринарно-медичних термінів".

Постановка проблеми в загальному вигляді. На сьогодні багатомовність та полікультурність вважаються необхідними для громадян Європи, а отже, і України. В умовах приєднання нашої держави до Болонського процесу, інтеграції європейського освітнього та наукового простору зростає потреба суспільства у висококваліфікованих конкурентоспроможних спеціалістах аграрного профілю, які вільно володіють не тільки рідною (українською), а й міжнародною (латинською) професійною мовою, а також обізнані з науковим понятійно-термінологічним апаратом сучасних європейських мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вищезазначене зумовлює необхідність пошуку нових конструктивних ідей для вирішення проблеми оптимізації та інтенсифікації навчання термінологічної латини, функціонуючої в галузях аграрних наук, підвищення рівня професійної мовної підготовки майбутніх фахівців. Деякі аспекти окресленої

проблеми вже були предметом наукових досліджень: Л. Барановська досліджувала теоретико-методичні основи навчання професійного спілкування студентів аграрних ВНЗ [2]; проблеми формування професійно-термінологічної компетентності студентів аграрних ВНЗ присвячено ряд робіт Л. Висторової [3; 4]; А. Дьомин розробив шляхи оптимізації навчання студентів фахової термінології [6]. Питання навчання саме латиномовної термінології студентів-аграрників у працях вітчизняних дослідників висвітлюються лише фрагментарно [1; 3], бракує праць узагальнюючого характеру.

Мета статті – проаналізувати можливості оптимізації процесу формування термінологічної компетентності студентів-ветеринарів шляхом впровадження електронних посібників з латинської мови.

За Л. Висторовою професійно-термінологічна компетентність відображає готовність і здатність фахівця демонструвати належні особистісні якості в си-

туацій професійного спілкування, мобілізуючи для цього знання фахової термінології, вміння та навички використовувати з точністю і лінгвістичною правильністю терміни в усному і письмовому професійному мовленні відповідно до нормативних вимог [4]. У структурі професійно-термінологічної компетентності виокремлюють такі компетенції: інформаційну, комунікативну, прагматичну, мовленнєву та лінгвістичну. Латинська мова є мовою некоммуникативного характеру, тому має певні обмеження у формуванні мовленнєвої і лінгвістичної компетентності.

Латина – це професійна мова для ряду природничих і гуманітарних спеціальностей аграрного профілю. За результатами досліджень виявлено більш актуальну потребу у формуванні професійно-термінологічної компетентності в студентів факультету ветеринарної медицини. Такий висновок детермінований специфічністю ветеринарної термінології, зокрема складнощами засвоєння студентами ветеринарних факультетів відповідних фахових понять та формування професійно-термінологічної компетентності порівняно із студентами інших факультетів.

Основне завдання курсу "Латинська мова та основи ветеринарної термінології" – навчити студентів термінологічної латини, функціонуючої в медицині та суміжних з нею біологічних науках, допомогти набутти практичних умінь та навичок використання фахової латиномовної термінології у навчальній, науковій та виробничій діяльності. Навчання термінологічної латини означає також створення передумов для усвідомленого засвоєння терміноелементів греко-латинського походження, що уійшли у відповідні сумови медицини та біології.

Закладаючи основи для подальшого самостійного оволодіння студентами

професійної термінології, даний курс виконує водночас і важливі загальноосвітні та виховні завдання, які полягають у розширенні лінгвістичного світогляду студентів, підвищенні їх загальної мовної культури шляхом удосконалення навичок нормативного вживання інтернаціоналізмів греко-латинського походження. Виховне та загальноосвітнє значення також має знайомство студентів з історією виникнення латинської мови, її значенням у розвитку європейської культури та науки, вивчення афоризмів, крилатих та спеціальних висловів. Л. Барановська, зазначає, що навчання мови – це передусім – виховання розуму, розвитку думки, розбілення духовного обличчя людини і, насамкінець, – формування вербального портрета фахівця [2].

Модернізація вищої освіти потребує переосмислення методичних та методологічних засад навчання латинської термінології та створення якісно нових посібників і рекомендацій, які б відповідали таким вимогам: наукова автентичність і ідеативність; системність; комплексне представлення лексико-термінологічного матеріалу; професійно-орієнтований характер.

Реальним утіленням інформаційних технологій у навчальному процесі є система розвиваючих засобів навчання, побудована на базі електронних навчальних посібників. Проблеми впровадження електронних посібників у вищій аграрній освіті досліджують у працях В. Ільїна, Т. Іщенко [8], Н. Кононець [7], Л. Голуб, Н. Тверезовської [5; 9; 10], Я. Рудика [8]. Однак доводиться констатувати, що на сьогодні поява електронних посібників з латинської мови (як популярних, так і спеціалізованих) залишається лише актуальною потребою.

Вислуд основного матеріалу. Створення електронних посібників з латинської мови повинно починатися з глибо-

кого аналізу цілей навчання, дидактичних можливостей нових технологій передавання навчальної інформації, коректування критеріїв контролю та оцінки рівня засвоєння знань.

Зазначимо, основні, на нашу думку, критерії якості електронного підручника або навчального посібника: висока якість змістової частини; наявність визначеної концепції у використанні представлених продуктів і забезпечення їх методичними рекомендаціями; наявність таких істотних властивостей, що можуть бути реалізовані винятково електронними засобами.

Автором розроблено "Українсько-латинський та латинсько-український словник ветеринарно-медичних термінів" (середовище розробки: MS Visual C++ 6.0 на основі технології MFC; засіб взаємозв'язків з базами даних Access за допомогою технології ODBS).

Даний словник є першим в Україні електронним виданням, призначеним для перекладу ветеринарно-медичних термінів, терміноелементів, спеціальних медичних виразів, афоризмів та прислів'їв з латинської мови на українську і навпаки. Загальний обсяг словника (понад 4500 тис. лексичних, словотворчих та фразеологічних одиниць) зумовлений його призначенням – бути лексичним посібником для студентів факультетів ветеринарно-медичного профілю. Це – словник-мінімум, який визначає лексичну базу для засвоєння основ ветеринарної термінології, передбачених програмою з латинської мови для вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації зі спеціальності "Ветеринарна медицина".

Словник має три розділи: власне "Словник", "Терміноелементи" та "Вислови".

Розділ "Словник" містить 4000 най-більш уживаних латинських термінів з анатомії, фармакології, фізіології, пато-

логічної фізіології та клінічних дисциплін. Ядро відібраної лексики становлять: назви морфологічних утворень і процесів, властивих організмові людини / тварин (як у нормі, так і при патології); назви хвороб людей / тварин, їх симптомів та форми перебігу; назви тварин і лікарських рослин; назви лікарських форм і засобів; деякі методи діагностики, профілактики та терапевтичного лікування хвороб; назви оперативних доступів та хірургічних операцій. Загальноуживана лексика наводиться в обмеженому обсязі, необхідному для перекладу адаптованих текстів за фахом, а також латинських сентенцій та крилатих висловів.

Розділ "Терміноелементи" містить 300 початкових і кінцевих терміноелементів, продуктивних префіксів та частотних відрізків грецького і латинського походження, необхідних для утворення складних медичних термінів. Керівними принципами при добірї термінів і терміноелементів були такі: частотність уживання, тематична цінність і словотворча валентність.

Розділ "Вислови" містить 300 латинських крилатих висловів, прислів'їв, афоризмів та спеціальних медичних виразів.

Даний електронний словник дозволяє швидко знайти латинський чи український термін (терміноелемент, медичний вираз, крилатий вислів) та отримати його переклад. Доступ до кожного з розділів словника забезпечується інтерфейсом програми (мова інтерфейсу – українська).

Ліва частина інтерфейсу містить вікно активного розділу словника, над яким розміщено стрічку пошуку, що складається з вікна вводу та кнопки "Пошук". На правій панелі знаходяться латинський і український алфавіти, кнопки "Словник", "Терміноелементи", "Вислови", що відповідають розділам словника, та кнопка "Посібник", за допомогою якої здійснюється виклик довідника з латинської мови.

У верхній частині інтерфейсу знахо-

диться меню: "Файл" (забезпечує вихід з програми), "Положення вікна" (здійснює розміщення поверх усіх вікон) та "Допомога" (містить довідку про роботу зі словником та відомості про програму). У нижній частині інтерфейсу відображається загальна кількість записів у обраному розділі словника.

Інтерфейс програми забезпечує зручну систему навігації та пошуку, що дозволяє користувачеві: вільно переходити від одного розділу словника до іншого; переглядати зміст вибраного розділу за допомогою смуги прокрутки; проводити пошук лексичної (словотворчої, фразеологічної) одиниці у кожному з розділів; отримати переклад слова (терміноелемента, медичного виразу, крилатого вислову, прислів'я); отримати граматичний коментар до всіх латинських слів та тлумачення значень деяких термінів.

Електронний словник підтримує два напрями перекладу: латинсько-український та українсько-латинський. У лівій частині робочого вікна подається реєстр слів (терміноелементів, висловів) вихідної мови, у правій – переклад. При запуску програми активним є латинсько-український напрямок перекладу.

Мова словника визначається автоматично при введенні ключового слова у вікно вводу (абсолютно напрями перекладу достатньо ввести слово обраною мовою). Вибір мови здійснюється засобами Windows. Інвертувати мови можна також за допомогою вибору необхідної букви у вікні латинського або українського алфавіту.

Знайти необхідне слово у словнику можна або послідовно переглядаючи слова у робочому вікні, або за допомогою пошукової системи.

Словникова стаття складається із головного слова, його перекладу та граматичного і лексичного коментарів. Оскільки словник призначений лише для перекладу, в ньому не подається тлумач-

чення термінів, за винятком тих випадків, коли латинський термін не має оригінального еквівалента в українській мові і (або) перекладається описово.

Велику кількість утруднень і помилок при ідентифікації та перекладі багатокомпонентних ветеринарно-медичних термінів спричиняє той факт, що українські номенклатурні назви не завжди калюють латинські, часто відрізняються від них за структурою та моделями утворення. Через це у посібнику значну увагу приділено багатоконпонентним термінам. Якщо термін складається з двох і більше слів, то граматичний коментар поданий разом з кожною лексею, при цьому вказується модель, за якою утворено словосполучення.

Програма словника не потребує спеціальної інсталяції в операційній системі Windows. Для роботи з програмою достатньо скопіювати файли з CD-ROM у спеціально створену директорію.

Для довідки в електронному словнику розміщено посібник "Елементарний курс латинської мови", де стисло і доступно викладено основні відомості з фонетики та граматики латинської мови, необхідні для оволодіння навчаннями читання, написання, перекладу та аналізу ветеринарно-медичних термінів. Оскільки основними функціями цього посібника є інформування і систематизація, для нього було обрано елементарну гіпертекстову структуру. Тому цей довідник являє собою корисне навчальне матеріалі з зручною системою пошуку, що дозволяє вільно пересуватися і у межах обраного розділу або теми, і між ними.

Висновки

Навчання студентів-ветеринарів латинської мови є невід'ємною складовою формування їх професійно-термінологічної компетентності. Саме терміни в усіх його аспектах (значенні, структурі, моделях утворення, навіть етимології) повинні бути предметом найбільшої уваги при навчанні ла-

тини на нелінгвістичних факультетах, що зумовлює необхідність пошуку нових конструктивних ідей для вирішення проблеми оптимізації та інтенсифікації навчання термінологічної латини. Для реалізації

цього завдання дидактично доцільним і методично виправданим є застосування нових засобів навчання: електронних лексичних посібників, словників, довідників, навчальних баз даних.

Література

1. Балайцева О.Ю. Використання прийому етимологізації при навчанні латинської ботанічної номенклатури на факультеті садово-паркового господарства та ландшафтної архітектури // Науковий вісник НАУ. – К.: НАУ, 2004. – Вип. 77. – С. 126–129.
2. Барановська Л.В. Теоретико-методичні основи навчання професійного спілкування студентів вищого аграрного навчального закладу: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2005. – 43 с.
3. Вікторова Л.В., Лузан П.Г. Розуміння термінів як елемент системи формування професійної компетентності майбутніх лікарів ветеринарної медицини // Науковий вісник НАУ. – К.: НАУ, 2007. – Вип. 103. – С. 324–331.
4. Вікторова Л.В. Формування професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів у фазовій підготовці: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Чернівецький держ. педагогічний ун-т ім. Т.Г. Шевченка. – Чернівці, 2009. – 20 с.
5. Голуб Л., Тверезовська Н. Базис розробки та структура електронних навчальних посібників // Науковий вісник НАУ. – К.: НАУ, 2011. – Вип. 159. – С. 524–531.
6. Дьомін А.І., Лузан П.Г., Дьомін О.А. Теоретичні і методичні основи формування вмінь та навичок професійної термінології // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1993. – № 3. – С. 51–62.
7. Кононець Н.В. Дидактичні засади розробки електронного підручника як засобу індивідуалізації навчання студентів аграрних коледжів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.09 / Ін-т педагогіки НАПН України. – К., 2010. – 22 с.
8. Методика підготовки та застосування електронних посібників: Навч. метод. посібник / Т.Д. Івченко, В.В. Іліїн, А.М. Андрощенко та ін. – К.: Аграрна освіта, 2007. – 204 с.
9. Тверезовська Н.Т. Використання засобів мультимедіа у процесі навчання студентів аграрних ВНЗ // Науковий вісник НАУ. – К., 2008. – Вип. 130. – С. 45–50.
10. Тверезовська Н.Т. Теоретичні та методичні основи створення і використання навчальних експертних систем у підготовці фахівців вищих навчальних закладів: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Харківський держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2008. – 43 с.

АННОТАЦІЯ

Балайцева О.Ю. Електронні посібники по латинському мові для формування термінологічної компетентності майбутніх ветеринарів // Біоресурси і природокористування. – 2012. – 4, № 5–6. – С. 171–175.

В статті розглядається проблема навчання латинської мови як невід'ємної складової формування термінологічної компетентності студентів ветеринарних АН. Аналізуються дидактичний потенціал електронних посібників в процесі навчання латинської термінології. Представлено перший в Україні електронний "Латинсько-український словар ветеринарної медичної термінології".

SUMMARY

O. Balalayeva. Electronic manuals on the Latin language to form a terminological competence of future veterinarians // Biological Resources and Nature Management. – 2012. – 4, № 5–6. – P. 171–175.

The paper deals with the problem of teaching the Latin language as an integral part of the formation of terminological competence of veterinary students. The didactic potential of electronic manuals in the process of teaching Latin terminology is analyzed. The first electronic "Latin-Ukrainian dictionary of veterinary medical terms" in Ukraine is described.